

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

9. Aliæ quædam de eadem re quæstiones soluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Francorum enim Reges, ac ceteri Principes à Romanis Pontificibus vehementer effragitabant, vti ex vrbe, & alijs locis eiusmodi Reliquias, è terra vbi iacebant sublatas, & erutas, in Galliam, & Germaniam transportari permitterent, vt in templis à se edificatis honorificentius recondi possent: nec enim altaria, aut Ecclesiæ sine Reliquijs sanctorum consecrabantur, vt ex Concilio Africano *Canone quinquagesimo* compertum est.

Duodecimo quaeritur, An sanctorum cæli ciuium, & Iesu Christi Domini nostri, siue triu personarum diuinarum nominibus etiam scriptis, aut pronuntiatis, siue auditis honor, & veneratio debeatur, sicut sacris imaginibus? *Respondeo*, deberi. vnde ad sanctissimum Iesu nomen de more corpus inclinamus, vel caput aperimus, aut etiam genuflectimus: & in sacrificijs, sanctum quoque Mariæ Dei genericis nomen pio, & religioso cultu, & honore dignamur: nõ quòd hæc nomina propter ipsa atramento describuntur, vel depinguntur, vel sono proferuntur, cultu, & veneratione prosequamur, vt res sunt sensus, animæ, & vitæ expertes; sed quòd totus honor, & cultus ad rem significatam referatur. Quare audito, vel prolato nomine Iesu caput denudamus, genuflectimus, aut scriptum nomen piè, & Religiosè exosculamur, perinde ac si persona, quã illud significat, præsens adesset, & osculo, aut corporis inclinatione, aut capitis submissione, honoraretur à nobis, sicut sacram imaginem veneramur, quia refert exemplar, sic sacrum nomen honoramus, & colimus, quia rem sanctam designat.

Quæres, An fas nobis sit, sanctorum nomina inscripta chartis, & collo religata, & appensa deferre? *Respondet* Nauarrus in *Manua, capite vndecimo, num. 35.* cum B. Antonino in *secunda parte, tit. 12. capite primo §. 13.* & S. Thoma, *secunda secunda, quaestione 98. artic. 4.* fas esse per se quidem; ex accidenti autem nefas aliquando esse; veluti si eo modo deferantur, in quo periculum probabile sit, ne deformentur, aliquaue foeditate, & obscenitate polluantur, aut turpi tactu violentur.

Cap. IX.

Alia quedam eadem de re quaestiones soluantur.

Primum in quaestione ponitur, an cereis formis, atque imaginibus, quas Agnos Dei, à figura agni scilicet impressa nominamus, honos, & veneratio debeatur? *Respondeo*, merito deberi. Namque veteri Ecclesiæ instituto à summo Pontifice, Christi in terris vices gerente, sollempni precationum ritu, multisque cæremonijs mirè pietatè redolentibus, non solum primo, sed se primo quoque Pontificatus anno, de more consecrantur. Quo in consecrationis munere, sicut ipse Romanus Pontifex, cuius precatio tanto maioris est momenti, quanto eius officium in Ecclesiâ sublimius, & cum Christo Domino, cuius locum, & vices tenet in terra, coniunctius, multa sanctè precatur à Deo, vt illis concedat, qui animo pio religiosoque eos sacros Agnos, secum habuerint; ita à pijs quoque hominibus pari reli-

gionis studio iidem gestandi sunt; ad eosque vsus duntaxat adhibendi, ad quos sacræ preces antiquo Ecclesiæ instituto referuntur.

Secundo quaeritur, Quid sit constitutum de modo, & ratione, qua eiusmodi cereæ imagines agnum referentes piè, sanctè ac religiosè habeantur, afferuntur, deferantur? *Respondeo*, Constitutione Pontificia à Gregorio XIII. edita, quæ incipit: *Omni cerè studio, sic esse statutum: statuimus, & ordinamus, ac sub excommunicationis pena ipso facto incurrenda interdiciamus, ne quisquam siue vir siue femina, secularis, aut Ecclesiasticus, etiamsi regularis Ordinis ille sit, & quocunque gradum, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore præcellat, posthac in perpetuum Agnos Dei per Romanum Pontificem, pro tempore existentem depingere, inscribere, minio notare, vel aurum, vel colorem aliquem illis imponere, aut quicquam aliud super inducere, neque depingi, aut minari facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis preetextu quolibet de causa audeat, sed eos albos, & mundos deceret ac reuerenter à tuis haberi, deferri, & custodiri præcipimus.* Et mandat singulis locorum Ordinarijs, & eorum Vicarijs Generalibus, vt hanc constitutionem in suis diocesis, & ciuitatibus statim promulgandam curent.

In concilio verò Mediolanensi, sub Carolo Borromæo Cardinali celebrato quædam statuta sunt, quæ mihi visa sunt digna, vt hic inserantur. *Primo*, vt cum Agni Dei domi afferantur, sicut piæ consuetudinis est, loculo decenti includantur. Cum autem collo dependentes gestantur, in thecam auream, argenteam, & burneam, cristallinam, aut alterius generis decentis recludi inclusi sint, ita vt tactu violari nequeant, nec ad ornatum habeant quicquam, quod profanum sit, quodque minimè deceat. Thecarum fabri ne vllò modo eas tangeant attritentur, ne chirothecis quidem, forcipe, aut vllò alio instrumento: sed ad eos in thecis reponendos Clericus in sacris constitutis adhibeatur. Ne item minimam particulam sacræ illius ceræ è qua Agni figura effusa est, in eis includant, quo pluris opus suum vendant, sed ab eo accipiant, qui thecam Agni causa faciendam locarint. Ne item quicquam sacrum Agnum anulo gestet, cum ita parum religiosè gestetur, vt aliqua foeditate turpis tactu violari facile queat. Præterea, qui sacros Agnos gestant, hoc religiosius caueant, ne quid impure impiterè agant, aut à sacra eiusmodi re alienum. Nec præterea in agri campum benedicti Agni projiciantur; nec cuiquam arbori affigantur; neque in ramis arborum suspendantur: sed quod antiqui est instituti, eorum cera adoleatur ad suffumigationem, in agris vineisque ob imminuentem tempestatem, fulgura, fulmina, incendia, & grandinis vim, aliaque diabolicas illusiones depellendas. Hæc in eo Concilio prouincialium Episcoporum, circa hoc piè sanctèque decreta sunt. Testatur Durandus in *Rationali Diuinarum officiorum lib. 6. cap. 79.* hos Agnos cereos auctoritate Pontificia sacros vim habere contra fulgura, fulmina, grandinem, incendia, & tempestates ventorum, vel imbrium.

Tertio quaeritur, An fas sit laicis sacros Agnos tangere contrectare? *Respondeo*, minimè, quia sunt sacri, & sancti, vt potè consecrati. *SI QVAERAS*, an laici si scienter eos tangant, sed nõ sine

honore debito, & reuerentia, grauitur peccent? Respondeo, meo quidem iudicio, minime: modo ne ex contemptu eos tangant, aut turpiter tactos polluant. **DE INDE QUÆRES,** An liceat Clericis quatuor tantum minores ordines habentibus eos tangere? Prædicto Mediolanensi Concilio videtur insinuari, id solum licere Clerico in sacris ordinibus constituto, quoniam huiusmodi Agni non qualicunque ratione, hoc est, non solum precatione Pontificia sunt sacri, sed oleo etiam sacro, & chrismate consecrantur: Chrisma verò tangere, solum Clericis ad maiores Ordines promotis permitti videtur, nisi ex iusta, vel honesta causa aliquando tangatur.

Quartò queritur, An nefas sit, sacros Agnos vendere, & emere? Respondeo, cõstitutione Pontificia Superiore quaestione posita, excommunicationem ipso iure in eos cõstitui, qui eiusmodi cereos Agnos à Pontifice sacros venales exponunt, aut tenent. Et reuera cum sint res sacræ, Simoniacæ peccatum admittitur, si emantur, & vendantur. Eodem quoque crimine se commaculat is, qui miniam etiam ceræ particulam ex qua Agni imago efficitur, ac figurata est, aut annulū, vel thecam, in qua inclusa est Agni figura, pluris vendiderit, quam si Agnum non haberet, vel Agni materia non esset, quo modo etiam simoniam contrahit, qui calicis materiam, aut fundum, in quo est ius Patronatus constitutum, pluris vendit, quam si nihil tale contineret.

QUÆRES, An liceat Agnos sacros vendere, aut emere præcisè ratione solius materię, nimirum ceræ, aut ratione impensarum, quæ fiunt in sacris Agnis apparandis, & poliendis, ita vt tantidem vendantur, quanti valent impensæ, & ceræ? Respondeo, per se quidem id non esse prohibitum, nec malum, cum sola materia vendatur, & ematur, at iure tamen scripto interdictum videtur, cõstitutione Pontificia iam ante citata. Ac merito quidem Pontifex id prohibere potuit, quia Simoniacæ speciem nonnullam præ se fert, & occasio paulatim suboritur res sacras venditandi. At non puto vetuisse, ne præcisè ratione materię vendantur, & emantur ad vsus sacros, quibus sunt dedicati: sicut Calices ratione materię venduntur, ad sacros vsus huius, vel illius Ecclesiæ, non ad profanos vsus.

Quintò queritur, An laicis sit interdictum Sanctorum Reliquias quoquomodo tangere contrectare? Respondeo, Gregorium Magnum libro tertio Epistol. 30. vii supra reuolimus, aperte affirmare, in Romanis, vel totius Occidentis partibus omnino intolerabile esse atque sacrilegum, si sanctorum corpora tangere quisquã fortasse voluerit. Sed certè Gregorius de ijs temporibus locutus est, in quibus nulli, etiã Clerico in sacris Ordinibus constituto, licebat Sanctorum corpora, ossa, vel particulas eorum è loco amouere, transferre, gestare. Sed vsu deinde introductum est, vt transferantur, gestentur è collo depēdentes, vasculis tamen, aut capsulis honorificè, & religiosè, vt decet, inclusa, & obtecta. Ex quo non mihi quidem grauis videtur criminis condemnandus ille Clericus, vel Laicus, qui eas Reliquiarum sacrarum minutias quas tenet apud se, piè, & religiosè tangit, aut decenter & honestè in thecas

includit, in quibus seruat. Si tamen per contemptum eas contrectet, aut ita parum honestè, & religiosè includat, & deferat, vt aliqua foeditate turpiue tactu pollui, & inquinari facillè queant, peccare grauitur videtur.

Sextò queritur, An vasa sacra Ecclesiæ, vela, pallas, & alias vestes Episcopali precatione sacratas fas sit laicis hominibus attingere, atrectare? Respondeo, in cap. Nemo, secundo, de consecratione distinctione prima, s. Pallas, statutum esse in hunc modum: Pallas Ecclesiæ, & vela, quæ in sanctuario sancti s. f. dida fuerint, Diaconi cum humilibus ministris intra sanctuarium lauent, non eicientes foras à sacratio: & velamina Dominice mensæ abluant, ne forte puluis dominici corporis male decidat: Sindonem verò non foris abluant. Quid nomine sindonis intelligatur, explicat Glossa, eam esse secundam vestem sacerdotalem, quam Albam vocamus. Alij verò, inquirunt, esse ornamentū capitis, quem amictum appellamus. Et in ca. In sancta Apostolico, de consecratione distinctione prima, decretum est Sixti Pontificis, vt sacra vasa nō ab alijs, quam à Sacratibus Dominoq; dicatis hominibus contrectentur; ne pro talibus præsumptionibus Dominus populo suo plagas immitat. Et capitulo sequenti, vestimenta, decernitur: ne vestimenta Ecclesiæ in quibus Domino ministratur, ab alijs contingi, aut offerri possint, nisi à sacratibus hominibus: ne vltio, quæ Baltassarum Regem diuinitus percussit transgressientes apprehendat. In cap. Item, ad nuptiarum, subsequenti ex Cõcilio Aurelianensi dicitur: Ad nuptiarum ornatum diuina ministeria, id est, quæ Ecclesiasticis, & diuinis vsibus, & ministerijs sunt destinata, non dentur; ne dum improborum tactu, vel pompa seculari luxuria polluantur, ad officium sacri ministerij videantur indigna. Rursus cap. ad sacras. Dist. 23. ex Sothero Papa refertur: sacras Deo summas, vel monachas sacra vasa, vel sacras pallas penes vos contingere, & incensum circa altaria deferre, periculum est ad Apostolicam sedem: quæ omni reprehensione, & vii operatione digna esse, nulli dubitandum est. Ex quibus omnibus perspicitur, esse Laicis interdictū, immo etiam Clericis sacro Ordine carentibus, tangere, atrectare, aut lauare vasa sacra, vestes, & alia, quæ consecrari solent: cuiusmodi sunt calix, patena, altare, quod portatile vocatur, corporalia, quodque dici solet Calicis Purificatorium: nam hæc omnia, aut consecrantur, hoc est, chrismate imbuuntur, aut saltem solemniter Episcopi precatione sacrantur, & Christi corpus, vel sanguinem proximè excipiunt, & tangunt. Vsu tamen receptum est, vt vestes, quibus Sacerdos induitur, & alia Ecclesiæ paramenta sic dicta, vela scilicet, cortinæ, aut vasa, quæ consecrata non sunt, nec Christi corpus, aut sanguinem proximè attingunt, licet Episcopali precatione sacrari soleant, tangantur etiam à laicis, qui Ecclesijs inferuiunt. Religiosis ordinibus priuilegium, Romani Pontificis auctoritate cõceditur, vt Religiosi, qui inferuiunt Ecclesijs ipsorum ordinum in Sacris munere, & officio, etsi sacros ordines non susceperint, dummodo prima tonsura sint insigniti, tangere calices, & corporalia turò queant: immo omnes laici Religiosi possunt tangere Ecclesiastica paramenta, calices, & corporalia, modo non sine debita reuerentia, & honore tangant ac eadem corporalia lauare, cum expedierit: quod est Priuilegium Minoribus concessum.

Septimò quæritur, An sit iure Canonico prohibita, vasa, ligna, candelabra, vestes, pannos ad vsus sacros, & ministeria Ecclesiastica destinata, in vsus profanos conuerti? **R**espondeo, esse prohibitum: vt colligitur ex cap. *Ligna*. De consecratione, Distinctione prima, vbi dicitur: *Ligna Ecclesie dedicate, non debent ad aliud opus destinari, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni sunt comburenda, vel ad profectum in Monasterio fratrum: in Laicorum vero opera non debent admitti: nam vt ait ibi Glossa: Quæ semel consecrata sunt, non debent ad Laicorum vsus reuerti. c. Quæ semel 19. Quæstione tertia, c. Quæstio sunt, 17. quæst. vii. QVAERES, quo sensu accipiendū sit, quod prædicto cap. *Ligna*, dicitur, posse ea inferuire in Monasterio fratrum? Respondet Glossa, id non intelligi promiscuè, & generaliter, sed vel in capitulo, inquit, vel in Dormitorio, vel in alijs locis religiosis: non autem in rebus culinae apparandis, vel in vineis pastinadis, aut agris fodiendis: nam huiusmodi vsus sunt Clericorum, & Laicorum communes, non Ecclesiarum proprij. **D**E I N D E QVAERES, quid fieri debeat de lignis, velis, vasis, pannis, & ceteris rebus, quæ fuerant Ecclesiasticis vsibus dedicate, si vetustate consumptæ fuerint, aut ineptæ reddita ad Ecclesiastica ministeria? **R**espondeo, ex Clemente Papa, vt refertur in cap. *Altaris*, de Consecratione Distinctione prima, vbi dicitur, *Altaris palla, Cathedra, Candelabrum, & velæ, si fuerint vetustate consumptæ, incendio dentur, quia non licet ea, quæ in sacrario fuerint, male tractare, sed incendio vniuersa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptisterium inferantur, quia nullus transeunt habeat, aut in pariete, aut pavimento sub lecto, aut in fossis, vel solo pavimenti vni imponantur, ne introeuntiu, aut transeuntium pedibus inquinentur. Ex quo patet, etiam imagines sacras diuturnitate consumptas, siue deformatas amouendas esse, & sub pavimento Ecclesie, aut saltem sub Coemeterij solo recondendas, aut in alium locum abditum, & Religiosum includendas: Tabulas quoque imaginibus sanctorum expressas, vetustate cõsumptas, iure nõ posse in vilem, sordidum, & profanum vsum conuerti, sed igni exuri debere. sic olim iubebat Deus Nazaræorum capillos, finito consecrationis tẽpore in ignem conijci; ossa item ac cetera, quæ ex Agno paschali supererant, igni cremari debebãt, ne conculcarentur pedibus transeuntium, neque ab immundis animantibus comederentur.**

Octauò quæritur, An vestes, & panni profani iure possint conuerti in paramenta, vt vocantur, & in alia, quæ in vsus Ecclesiasticos cedunt? **R**espondeo, minimè, vt docet Syluest. in verb. *Corporalia*, q. 3. Glossam, & Archidiaconum sequitur, nisi solita Ecclesie consecratione, siue ritu, & cæremonia prius ab Episcopo legitimè sacrètur: quæ enim Ecclesie inferuntur, in Ecclesiasticis ministerijs solemnè consecratione, (quæ dicitur benedictio,) & statim precibus in Pontificali, vel Sacerdotali libro præscriptis, ad vsus Ecclesiasticos destinari solent, ac debent, ita vt non solum imagines, sed ipsæ quoque tabulæ, in quibus sacra imagines exprimentur, & capsulæ, thecæ, loculi, vascula in quibus Reliquiæ sanctorum reconduntur sacrari, & vt dicitur, benedicti solita fuerint. Sicut idolorum fana iure possunt in martyrum templa conuerti, sed prius debent legitima Episcopij auctoritate sacrari. Societas nostra gaudet

Priuilegio, quod Minoribus Sixtus Quartus concessit: Vt vestes, & panni profani cõuerti queant in paramenta, vt vocant, & in alia Ecclesiasticis vsibus destinata, vt habetur in Compendio Priuilegiorum eiusdem Societatis, in verbo *Sacra*, f. 2.

Nonò quæritur, An fas sit laicis sacrum Chrisma tangere, aut oleum secretum, siue benedictum, vt vocant, ab Episcopo? **R**espondeo, nefas esse: quia interdictum est eis vasa sacra, aut vestes tangere, ergo pari, aut etiam maiori ratione laici prohibentur oleum sacrum tangere, aut sanctum contrectare Chrisma.

Decimò quæritur, An sacrosanctum, & ineffabile Altaris Sacramentum, sit cultu Latræ honorandum ea conditione adiecta, si Eucharistiæ panis sit rite consecratus: an verò absolutè, sine vlla conditione addita coli debeat? **G**abr. de Cano. *Missæ* l. 1. c. 50. sentit esse colendum, sub ea conditione tacita, & implicita, non expressa, ad quod probandum citat S. Thomam, Bonauenturam, Alexandrũ, Albertum, & Richardum: & videtur esse cõmunis opinio Theologorum, in 3. dist. 9. & Summistarum, Angeli, Syluestri, Tabienfis, Armillæ in verb. *Latræ*, aut in verbo *adoratio*. At verò Caietanus, 2. 2. q. 1. artic. 3. & Ioann. Hasselanus in lib. de Eucharistia, & Claudius Sainctes in lib. de Eucharistia repetit. 9. c. 4. docent esse absolutè sine vlla conditione colendum, hoc est, tametsi non exprimat eam conditionem, si panis sit cõsecratus, colo; alioqui minimè. Quidam existimant esse inter hos auctores opiniones contrarias: sed certè facili, & leui negotio hæ duæ sententiæ conciliantur. Nam Gabriel, & alij solum innuunt eiusmodi conditionem in cultu, & veneratione adesse debere tacitè, & implicitè, non tamen expressè, siue explicitè; eo enim animo, & voluntatis affectu esse debemus, cum ad sacram Eucharistiam accedimus, vt si panis consecratus non esset, minimè veneremur; at verò prudentis viri est, vt putet panem esse ritè, & legitimè consecratum, qui publicè populo ad venerationem, & cultum exponitur. Nec enim credendum est, aut ministro animum, & voluntatem defuisse consecrandi, & conficiendi corpus Dominicum, aut necessariam, & debitam Sacramenti formam, vel materiam abfuisse, cum oppositum nobis certò non constet. Nam pari ratione magistratus Reipublicæ veneramur, & colimus, etiam si fieri posset, vt magistratus falsi sint, & supposititij, & adulterini.

Vndecimò quæritur, An absolutè honorari possit, ac debeat imago sacra, per quam nos alloquitur Dæmon, se in bonum Angelum transformas: videlicet si in ea appareat quidam lucis fulgor, & radius, aut species siue effigies hominis è Cruce pendens. **R**espondeo, quoties ambigimus, sit Dæmon necne, qui per imaginem loquitur, nefas est imagini cultum tribuere, quamuis Christum, Deiparam, vel sanctum aliquem in cælo videntè referat, quia dum ambigimus, id, quod certius, & tutius est, sequi debemus, eique adherere, ne periculo erroris nos exponamus, ne scilicet Dæmoni, tanquam Christo, Deiparæ, vel Sancto honorem, cultumq; deferamus. Verùm tota controuersia ex eo pender, an cum probabiliter credimus Christum esse, vel Deiparam, vel sanctum, qui nos per imaginem alloquitur, tuta cõscientia

blatè, & simpliciter cultū imagini dare possimus? Certè Altifio, lib. 3. tract. 8. c. 4. q. 5. Alexander art. 3. q. 30. m. 3. art. 1. §. 3. Bonauent. 3. dist. 9. art. 1. qu. 6. in sil. in 3. q. 8. art. 2. ad dub. 5. Gabriel. de Canon. Missis, sect. 50. Adrian. in quodlib. 4. art. 1. in 3. puncto principali respondere videntur, non licere id facere, nisi conditione expresse apposita, si tu es Christus, vel Deipara, vel Sanctus, color, & veneror, sin secus, minime. Idem quoque sentiunt Angelus, Syluester, Tabienfis, Armilla locis citatis. Et meritò quidem, quia nonum fermè est, & insolitum, Christū, vel Deiparam, vel Sanctos in Imaginibus loqui: quod autem præter communem morem est, absolute, & simpliciter non est tanquam verum, aut bonū statim leuiter amplectendum, cum falli ac decipi facile possimus. Non tamen condemnarem rudem, & rusticum hominem, qui bona fide nihil dubitans in hac parte erraret.

Duodecimò quæritur, An panem Eucharistiæ consecratum, tunc sine peccato laicus tangat, contereatur? Respondeo, nisi id fiat causa aliqua graui, talem contractum esse laicis interdictum, quia in illo pane re ipsa verè Domini Corpus est, vnde ab eo tangendo non solum Laicus, sed etiam Clericus, quamuis sit Subdiaconus, aut etiā Diaconus omnino abstinere debet: nam hoc proprium est Presbyteri. Neque obstat, quod olim Diaconus dominicum sanguinem porrigebat, immo etiam corpus, quando Episcopus, & Presbyter id non poterant ministrare, & Diacono, vti faceret, præcipiebant: nam Diaconus Christi sanguinem in Calice contentum subministrabat, ac proinde calicem tantummodo tangebatur, & Corpus pariter dominicum aliquando conferebat. Sed id tunc temporis in more positum erat, nunc vero aliud mores, canones, & iura postulant. Obijcies, præcis temporibus Eucharistiā dari solitam in manibus eorum, qui eius rei gratia ad templum ventitabant, qui eam deinde domum deferrebant, ibique sumebant. Respondeo, id ea tempora tulisse, sed nostra nunc id iustus de causis non patitur. **AT QVÆRES,** nunquam ne omnino licebit Laico tangere Eucharistiā? Licebit aliquando, tunc nempe, si ausu impio, & nefario (quod Deus malum auertat) deijceretur in terram, aut casu aliquo decideret, & abesset, qui eam inde tolleret, & eleuaret, Sacerdos, aut Clericus; liceat Laico eam quanta maxima posset cum honorificentia, & veneratione leuare. Sed quid si Laicus grauioris alicuius culpæ conscientia tangeretur? Hostiæne sacrosanctæ dignius, & religiofius eleuandæ, idoneum de peccato dolorem necessariò præmitteret? Respondeo, eum ad id minime adstringi: sicuti neq; vt quis Eucharistiā videat, nec vt latria cultu illam veneretur, & colat, detestari peccata debet: quoniam tales actus non sunt Presbyterorum proprii.

Cap. X.

Quenam virtus sit Religio, & qui proprii eius actus, & officia.

Animaquertendum est, primum Decalogi præceptum: Vnum cole Deum, ad Religionem pertinere, cuius est iustum, ac debitum Deo cultum deferre. Vnde Latinis, teste Augustino

lib. de vera relig. cap. 55. dicta videtur esse Religio à religando, quod eius vinculis, diuinis ministris sumus mancipati, & addicti; & veluti Deo religati, & adstricti. Quamuis Isidorus lib. 10. Etymolog. ca. 17. Religionem à relegendō, vel reeligendo ducat, eo quod, qui Religiosi sunt, tales dici videantur, quoniam, quæ ad cultum diuini pertinent, diligenter pertractent, & quasi relegant. Alij verò putent Religionem dictam esse à relinquendo, eo quod propter sanctitatem aliquam sepositum sit, & à nostris vibus remotū id, quod est religiosè consecratum.

Primò quæritur, An Religio sit virtus Theologica, an Moralis? Respondeo, esse moralem, non theologiam: non enim res, & materia obiecta est Deus, sed honor, & cultus Dei, quem religio diuinæ maiestati tribuit.

Secundò quæritur, An Religio sit vna durtaxat virtus specie: nam videntur duæ esse Religionis species, vna, quæ Deo venerationem, & cultum debitum deferret; altera, quæ Sanctis vnâ cum Christo in celo regnantibus, & sacris Imaginibus, & Reliquijs Sanctorum, alijsque rebus sanctis iustum honorem tribuit. Sunt, qui putent Religionem non esse vnâ specie; sed genere, ea ratione permoti, & conuicti, quod Religio sit, qua cultum alicui damus, quia dignitate aliqua, aut virtute cæteris rebus excellat, & præstet: Ita vt virtus sit, qua alium hominem ob excellentiam aliquam, quam in illo cernimus, honoramus: Sed excellentia, & dignitas Dei, vt potè infinita, & immensa, specie differre ab ea, quæ est Sanctorum cæli ciuium. Mihi tamen vna tantummodo specie Religio, non genere videtur esse. Quia apud Latinos Religio dicitur eadem, quæ apud Græcos Latria, hoc est, virtus, quæ Deo iustum, & debitum cultum, & honorem tribuit. Nec enim Religio est virtus, quæ in genere aliquem ob excellentiam honoret, & colat, sed quæ diuinis honoribus, & cultus Deo deferret: non igitur Religio, quicquid excellit, honorat, & colit, sed quicquid diuinum est, & qua ratione diuinum: quemadmodum ergo Deus vnus est, sic vna quoque specie Religio est.

Oppones, Sanctos cæli incolæ, Imagines Sanctorum, & res alias sacras religiosè veneramus, ergo alia est Religio, qua hæc honoramus, atque ea, qua Deum colimus. Respondeo, sicut vnus virtutis est finem velle, & ea, quæ sunt ad finem eligere, quamuis velle, & eligere sint actus re ipsa, & ratione diuersi; sic vna est specie virtus, quæ est Religio, cuius actus possunt specie, & ratione distingui, vt sacrificare, precari, vouere, iurare: Pari etiam ratione cultus, & honores, quos Deo, Sactis, & rebus sacris præstamus, possunt specie, & ratione differre, licet Religio sit virtus vnus tantum rationis. Præterea, Sanctos cæli habitatores, eorum Imagines, & res sacras, nequaquam absolute, & simpliciter propter ipsas reueremur, & colimus, sed propter Deum, hoc est, quatenus sunt aliqua sanctitate prædita, vel quatenus ad Deum aliqua ratione referuntur, vel quatenus cum Deo aliquo modo, videlicet, aut re ipsa, aut cogitatione nostra coniunguntur. Sanctos quidem, tanquam patronos, & aduocatos apud

Deum,